

En genel anlamı ile kentsel morfoloji ‘kentlerin fiziksel dokusunu tanımlayan biçimsel ve yapısal öğelerin bir araya geliş koşulları ile dokudaki oluşum, değişim ve başkalaşıma neden olan süreçlerin ve aktörlerin incelenmesi’ olarak tanımlanabilir. Kentsel morfolojinin temel ilgi alanlarını, mekan ve yapı tipleri, kentsel formun oluşum ve değişim biçimi ile tarihsel evrimi, mimari tipoloji, algı-kent formu ilişkisi, kentsel mekanın yönetimi olarak sıralanabilir. Fiziksel mekanın, sosyal verilerle ilişkili olarak analiz edilmesine ve ölçülmesine olanak sağlayan Space Syntax (Mekânsal Dizinim) gibi sayısal modeller ve GIS’in morfolojik çalışmalarda kullanımı, son yıllarda bu alanda yapılan çalışmalara farklı bakış açıları ve zenginlik katmıştır.

Bu çerçevede tarih, coğrafya, mimarlık, kent planlama, peyzaj mimarlığı, arkeoloji vb. alanları kapsar nitelikte bir alan olan kentsel morfoloji, kent çalışmaları içerisinde kentin fiziksel yapısına farklı bakış açıları geliştiren birçok disiplinin bir araya geldiği, kendi kavram dizini ve yazını üreten özgün bir araştırma alanı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye kentlerinde, yirminci yüzyılın ortasından itibaren yaşanan dönüşümün ardından, özellikle son on yılda yeni bir dönüşüm süreci ile karşı karşıya kalınmıştır. Her iki dönüşüm kentlerin karakterinde önemli değişiklikleri de beraberinde getirmiştir. Tarihsel ve geleneksel dokuya ciddi bir biçimde zarar veren ve hatta ortadan kaldıran bu dönüşüm sürecinin de olası etkisi ile Türkiye’de son yıllarda kentsel morfoloji çalışmalarına ilgi artmıştır. Birçok ülkede olduğu üzere Türkiye’de de kentsel morfoloji bağımsız bir araştırma disiplini olma yolunda gereken kurumsallaşma sürecine girmektedir. 11 Nisan 2014 tarihinde Mersin Üniversitesi’nde Akdeniz Kent Araştırmaları Merkezi tarafından gerçekleştirilen ‘Kuruluş Çalıştayı’ ile örgütlenen Türkiye Kentsel Morfoloji Araştırma Ağı, Türkiye’deki kentsel morfoloji araştırmalarının paylaşılacağı, ortak araştırmaların sürdürüleceği bir paylaşım alanı olmayı amaçlamaktadır. Bu süreçte ortaya konacak sistemli kolektif bilgi birikiminin kentsel planlama, mimarlık ve tasarım alanlarına da girdi sunacağı ve nitelikli kentsel alanların üretiminin önünü açacağı düşünülmektedir.

Türkiye’de gerçekleştirilen çalışmaların derinleştirilmesi ve paylaşımı için ortak bir platform oluşturmayı, bu doğrultuda düzenlenecek bilimsel toplantılar ile kentsel morfoloji alanındaki araştırmaları ve işbirliklerini geliştirmeyi, küresel ölçekte kentsel morfoloji çalışmalarının bir araya geldiği Uluslararası Kentsel Form Semineri (ISUF, International Seminar on Urban Form) ile etkin ilişkiler geliştirmeyi amaçlayan Türkiye Kentsel Morfoloji Araştırma Ağı tarafından Mersin Üniversitesi Akdeniz Kent Araştırmaları Merkezi ev sahipliğinde 1. Kentsel Morfoloji Sempozyumu 22-23 Ekim 2015 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir.

Sempozyumda, ana temalar “Kentsel morfolojide temel yaklaşımlar”, “Kentsel morfolojide farklı yöntemler ve teknikler”, “Planlama, mimarlık, tasarım ve kent formu ilişkisi”, “Kent formu – kentsel yapı ilişkisi”, “Kentsel büyüme ve çeper kuşaklar”, “Kentsel doku”, “Kent formunun tarihi”, “Kentsel mekanın biçimlenmesinde aktörlerin etkisi”, “Kamusal mekân”, “Kentsel biçimlenme ve mimari tipler ilişkisi (tipo-morfoloji)”, “Bilgisayar uygulamaları, sayısal modeller ve kentsel morfoloji”, “Kentsel morfoloji ve mekan dizimi”, “Kentsel morfoloji ve mekansal algı” ve “Kentsel korumada kentsel morfoloji ve mimari tipoloji çözümlenmeleri” olarak belirlenmiştir.

Türkiye’de araştırma ve uygulama alanlarında kentsel morfolojinin nasıl yer bulduğunu, planlama mimarlık ve tasarım süreçlerine yönelik katkı düzeyini ortaya koymayı amaçlayan, Türkiye Kentsel Morfoloji Araştırma Ağı tarafından düzenlenecek sempozyumların ilkinde Türkiye’de kentsel morfoloji alanında gerçekleştirilen araştırma ve kentsel morfoloji çalışmaları ile ilişkili olarak kentsel planlama, kentsel tasarım ve mimari tasarım alanlarındaki uygulamalar bir araya getirilmiştir.

Türkiye Kentsel Morfoloji Araştırma Ağı’nın ilk sempozyumunda birbirinden değerli katılımcıların paylaştıkları zengin içerikli çalışmalar, sempozyumun niteliğini artırmıştır. İlk sempozyum sonunda alınan karar gereği her iki yılda bir düzenlenmesi öngörülen sempozyumlar ile diğer araştırma ve etkinlikler, Türkiye Kentsel Morfoloji Araştırma Ağı’nın kurumsallaşmasına katkı sağlayacaktır.

Sempozyumun verimli ve düzenli bir şekilde yürütülmesinde ve amacına ulaşmasında emeği geçen tüm Düzenleme Kurulu ve Bilim Kurulu üyeleri ile katılımcılara teşekkürlerimi sunarım.

Doç. Dr. Tolga Ünlü

Mersin Üniversitesi
Akdeniz Kent Araştırmaları Merkezi Müdürü